

Misik Tamás

Az oktatás vonulata az egyetem Fenntartható Fejlődési Stratégiájában

Az egyetem Fenntartható Fejlődési Stratégiája 2021 tavaszán készült el. A 73 oldalas dokumentum fontos fejezetét alkotja az oktatás és nevelés témaköre. Az akkreditált szakok egy részénél a képzési paletta tartalmaz olyan kurzusokat, amelyek tematikájában megjelenik a fenntarthatóság. Az egyetem Kepes György Szakkollégiuma is rendez olyan előadásokat, amelyekben kellő súllyal megjelenik a fenntarthatóság. Ezek is elősegíthetik a fenntarthatósági alapelvek minél szélesebb körű továbbadását és gyakorlati alkalmazásukat. A fenntarthatóság témája az Egri és a Jászberényi Campuson egyaránt megjelenik; leginkább a Természettudományi és a Pedagógiai Karon találunk ilyen kurzusokat. A fenntarthatósággal kapcsolatos képzés a munkavállalók oldalán is megjelenik. Az uniós projektek kedvezményezettje ugyanis köteles a környezetvédelmi és esélyegyenlőségi jogszabályokat betartani, fenntarthatósággal kapcsolatos tudásmegosztást biztosítani valamennyi munkavállalója számára. Célunk az ifjúság motivációjának megteremtése és megőrzése a fenntarthatóságot veszélyeztető környezeti problémák megoldása terén.

Bevezetés

Általánosan elfogadott tény, hogy az oktatás fontos eszköz a társadalmi változások és a fenntartható fejlődés elérése érdekében (Mochizuki and Fadeeva, 2010). Az oktatás segíthet megtalálni a válaszokat a fenntarthatóság kérdéseire és elérni a társadalmilag elfogadott környezeti célt (Keene and Blumstein, 2010). A fenntarthatóságra oktatás jelentős szerepet játszhat az információs igények kielégítésében is (Szabados, 2012). Podger et al. (2010) véleménye szerint az oktatás abban az esetben lehet csak hatékony eszköze a fenntartható fejlődés megértésének, amennyiben kormányzati szintű szabályozás is megvalósul ezzel párhuzamosan. A fenntarthatóság hazai felsőoktatásban betöltött egyre nagyobb szerepe és hívó ereje is arra ösztökélte az egyetem vezetését, hogy mihamarabb az intézmény fenntarthatósági céljait egységben megjelenítő tervet készíttessen. Az egyetem Fenntartható Fejlődési Stratégiája végül 2021 tavaszán készült el (Misik, 2021). A 73 oldalas dokumentum fontos fejezetét alkotja az oktatás és nevelés témaköre.

Alapok

Az akkreditált szakok egy részénél a képzési paletta tartalmaz olyan kurzusokat, amelyek tematikájában megjelenik a fenntarthatóság. Az egyetem Kepes György Szakkollégiuma is rendez olyan előadásokat, amelyekben kellő súllyal megjelenik a fenntarthatóság. A szakkollégium feladata többek között olyan események és programok szervezése, amelyek a belső tagság, valamint a külső érdeklődők számára tudásalapú és erkölcsi fejlődést nyújthatnak. A szakkollégiumon belül működik a Természet- és Környezettudományi Tagozat. A programok nagy részét tudományos előadások, hallgatói vitaestek és tudományos konferenciák teszik ki. A tagok nem titkolt célja a többlettudás megszerzése és hatékony átadása. Mindezek elősegíthetik a fenntarthatósági alapelvek minél szélesebb körű továbbadását és a mindennapi élet során való tényleges, tevőleges alkalmazásukat.

A fenntarthatóság témája az Egri és a Jászberényi Campuson egyaránt megjelenik; leginkább a Természetudományi és a Pedagógiai Karon találunk ilyen kurzusokat. Az Élelmiszertudományi, a Földrajz és Környezettudományi, továbbá a Biológia Intézet által meghirdetett tantárgyak között nagyobb számban vannak olyanok, amelyek érintik a környezetvédelmet, ezáltal közvetlen vagy közvetett úton a fenntarthatóság elemeit is. Ilyenek – a teljesség igénye nélkül – a Természet- és környezetvédelem előadás és gyakorlat, a Környezetvédelem előadás és gyakorlat, a Megújuló energiák előadás, a Napenergia alkalmazása gyakorlat, a Szélenergia alkalmazásának alapjai gyakorlat. A jászberényi képzési helyen a tanító szakon a Földrajzi környezetünk, fenntarthatóság, környezeti nevelés és a Fenntartható életmód: közlekedés, energia, táplálkozás, háztartás című tantárgyak tematikáiban jelennek meg a fenntarthatóság gondolatai. Az intézményhez tartozó Tanay-kertben téli madáretetés zajlik, amit oktatók és hallgatók már évek óta közösen valósítanak meg.

A fenntarthatósággal kapcsolatos képzés a munkavállalók oldalán is megjelenik. Az uniós projektek kedvezményezettje ugyanis köteles a környezetvédelmi és esélyegyenlőségi jogszabályokat betartani, fenntarthatósággal kapcsolatos tudásmegosztást biztosítani valamennyi munkavállalója számára.

Az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Gyakorló Általános, Közép-, Alapfokú Művészeti Iskola a Bartók Béla tér 4. és a Barkóczy út 5. szám alatti címen működik. A gyakorlóiskola 2012 júniusában szerezte meg először a megítisztelő Ökoiskola címet. Innovatív ökoiskolaként is tekinthetünk rá. Az általános és középiskolában is hangsúlyos szerepet kap az iskolai életükben és programjaikban a környezeti nevelés. Az intézmény mindennapjaiban jelen van a fenntarthatóság pedagógiája, továbbá kellő súllyal megjelennek a helyi környezet értékei, problémái. A következő tematikus programokat, akciókat szervezik rendszeresen:

- fenntarthatósági témahét (minden év áprilisában),
- papírgyűjtés (évente 4 alkalommal, 2-2 a Bartók Béla téren és a Barkóczy úton),

- elemgyűjtés (folyamatosan),
- PET-palack szelektív gyűjtése,
- természettudományos laboratóriumok tanórái és tanórán kívüli foglalkozások.

Az iskola kedvezményezettje volt 15 másik intézménnyel együtt az „Egészség – fenntarthatóság – öngondoskodás kertpedagógiai alapokon” elnevezésű pályázatnak. A 2019-ben zárult projekt általános célja volt a környezettudatos neveléshez kapcsolódó ismeretátadás, a diákok környezeti tudatosságának és felelősségének fejlesztése, az általános gondolkodás, szemlélet és életmód környezetbaráttá való alakítása. A komplex program moduljaihoz tartozott a fenntarthatóság, a környezeti nevelés, a biokertészet és az egészségnevelés.

A gyakorlóhoz tartozik a Csevice Erdei Iskola. A parádfürdői intézmény 2020 őszén megkapta a minősített erdei iskola tanúsítványt a Környezet- és Természetvédelmi Oktatóközpontok Országos Szövetségétől. Az erdei iskola működtetésével a természeti és épített környezetünk fenntarthatóságának kiemelt fontosságára hívják fel a figyelmet. Az infrastrukturális és módszertani fejlesztésekkel sikerül teljesíteni olyan korábban kitűzött célokat is, amelyek eljutnak az iskolában tanuló közel 1600 diákhoz. Erdei iskolai programjaikat – részben – a tájegységre jellemző természeti adottságokhoz alakították ki. A fenntartható fejlődést bemutató szemléltetőeszközök és erdei iskolai tananyagok a tábor területén zajló környezeti nevelési munkát támogatják. Az ÖKO-táborban a természettudományos programok közepette a fiatalok többek között megismerkednek a megújuló energiaforrások hasznosságával, alkalmazásuk lehetőségeivel, előnyeivel, a csillagos égbolt csodáival.

Az egyetem számos jeles „zöld” napon vesz részt helyi intézményekkel, zöld szervezetekkel egyetemben. A tematikus programok lebonyolításában és ezek levelezésében gyakran hallgatók is közreműködnek; a hallgatók oktatói vezetéssel és kezdeményezéssel az egyetemi környezet szebbé tételében, hulladékmentesítésében is gyakran részt vesznek. Ilyen jeles nap az Érsekkertben az Egri Kulturális és Művészeti Központ által megrendezésre kerülő április 22-i Föld napja. Az egyetem több dolgozója is csatlakozott az elmúlt években a „TeSzedd! – Önkéntesen a tiszta Magyarorszáért” országos szemétszedési akcióhoz. A 2011 óta hagyományosan megszervezett TeSzedd! mára Magyarország legnagyobb önkéntes mozgalmává vált, egyre többen egyre több helyszínen vesznek részt rajta. A mozgósító ereje Európában is a legsikeresebb környezetvédelmi akcióvá tette a megmozdulást. A kezdeményezéshez Magyarországon eddig összesen közel 1 millió ember csatlakozott.

Az elmúlt években egyetemi hallgatók jeleskedtek az Eger-patak városi szakaszának vagy éppen a Nagy-Eged hegyi tanösvény területének rendbetételében, hulladékmentesítésében más civil szervezetekkel vagy éppen a Bükki Nemzeti Park Igazgatóságának szakembereivel együttműködve.

Tervek és feladatok

A zöld egyetemmé váláshoz és a környezettudatos szellemben való mindennapos működéshez elengedhetetlen az egyetemi közösség megnyerése. A beérkező első évfolyamos hallgatókat mielőbb meg kell ismertetni az intézmény „zöld vonásaival” és fenntarthatósági törekvéseivel. Ennek kedvező helyszíne lehet a gólyatábor, valamint a minden év szeptemberében megjelenő Líceumi Paletta Gólyaszáma. A terveknek megfelelően először 2021 szeptemberében a Paletta hasábjain egy rövid és könnyed hangvételű információcsokor jelent meg az egyetem fenntarthatósági jellemzőiről és környezettudatossági törekvéseiről.

Az intézmény a szakterület-orientált hallgatók révén megjelenhet szakmai és jeles napokon, ahol az adott nap tematikájából felkészült fiatalok a lakosság rendelkezésére állhatnak, programokat, játékos vetélkedőket és előadásokat tarthatnak kicsiknek és nagyoknak egyaránt. Lényeges a környezetvédelmi jeles napok alkalmainak hatékonyabb kihasználása; hogy az egyetem aktívan vegyen részt környezetvédelmi programokban és akciókban.

A projektoktatás módszertanát érdemes minél több szak minél több hallgatójának képzésébe bevezetni. A fenntarthatóság pedagógiájában ez egy nagy hatékonyságú oktatási módszer. Az egyik legnagyobb kihívás a diákok fenntarthatósági motivációjának megteremtése és hosszú időn át való fenntartása. A környezeti kérdéseket boncolgató oktatási projektek a sokszor hiányzó motivációs láncszemet biztosíthatják. Ezt a motivációt jelentősen felerősíthetjük, ha a használt projektek nem maradnak meg az intézmény falai között, hanem a helyi környezet, a helyi közösség valós problémáival és környezeti értékeinek megóvásával foglalkoznak. A mindennapi élethez kapcsolódó, a fenntarthatóság alapelveit előtérbe helyező projektek a természetüknél fogva szinte mindig több tantárgyhoz, több tudományterülethez kapcsolódnak, így biztosítva a fenntarthatóság pedagógiájában nélkülözhetetlen interdiszciplinaritást.

Szükséges egy olyan „fenntarthatóság elmélete és gyakorlata” kurzus, amely vagy minden szakosnak kötelező, vagy érdemes elvégezni szabadon választottként. A szemináriumi forma azért lehet előnyösebb, mert projektmunka is társítható a kurzus elvégzéséhez. Ebben a döntően természettudományi hangsúly mellett megfelelő súllyal szerepet kaphat a pszichológia és a neveléstudomány is. A tanár szakos hallgatók számára mérlegelés tárgya, hogy kötelező legyen a fenntarthatóság szeminárium elvégzése.

A Zöld Diploma Programot az egyetem arculatához igazítva érdemes bevezetni. A Zöld Bizonyítvány jelenleg nem igazol akkreditált végzettséget, azonban számos pozitív előnnyel járó kiegészítő bizonyítványnak tekinthető. A Zöld Diploma az álláskeresésben is előnyt jelenthet. Érdemes megfontolni a minisztériumokkal, háttérintézményekkel és piaci szereplőkkel egy olyan gyakornoki program kialakítását, ami elősegítheti a Zöld Diploma ismertségét és elismertségét. Javasolt ennek hagyományt teremteni kibővített célokkal.

Szükséges a fenntarthatósági téma hangsúlyosabb jelenléte (pl. cikkek formájában) a Palettában, a Líceum Televízióban; érdemes az intézmény falain belül több neves, hazai és/vagy nemzetközi szintéren is ismert és elismert szakember előadását megszervezni (tegyük fel, milyen hírértéke lenne, ha egyszer csak eljönne Egerbe és az egyetemre Jane Goodall). Szükséges a fenntarthatósági információk átadása érdekében a „Mit tehetek meg hallgatóként a fenntarthatóság ügyében?” program, játékokkal, nyereményekkel, minden épületben infótáblákkal. A TV-ben néha olyan érdekességblokk is bekerülhetne a hírek mellé, amolyan „Tudtad?” jelleggel, amely bővíthetné a tudásukat, esetleg jó gyakorlatokat mutatna be lényegre törően, néhány sorban.

A Természettudományi Karon tervben van a klímaváltozást középpontba állító képzés indítása. A klímaváltozás környezeti, természeti és nem kevésbé gazdasági hatásait komplexen tárgyaló képzés kialakítása a mai világban kifejezetten releváns, a munkaerőpiac igényeihez is igazodik. Ezt a képzést vagy szakirányú továbbképzésként egy szakhoz kapcsoltan, vagy 2 éves szakképzés formájában érdemes indítani. A képzés körkörös gazdaság- és klímaváltozás vagy körkörös gazdaság- és klímamenedzsment néven kerülne akkreditációra.

Összegzés

A 2030-ig megfogalmazott fenntarthatósági törekvések sikeres megvalósításával olyan felsőoktatási intézmény jöhet létre, amely zöld egyetemként követendő példát mutathat a felsőoktatásban, és az egyre környezettudatosabbá váló fiatalság számára is pozitív üzeneteket hordozhat. A közös sikerek eléréséhez az oktatás területe is megkerülhetetlen szereplő. A fenntarthatósági törekvéseink hatékony megvalósulásához feltétlen szükséges az egyetemi dolgozók és hallgatók minél szélesebb körének megnyerése. Az egyetem közössége vallja és érezze is magáénak a fenntarthatósági prioritásokat, és akarjon akár tettekkel is részese lenni a zöld egyetemmé válásnak.

Irodalomjegyzék

- Keene, M., Blumstein, D. T. (2010): Environmental education: A time of change, a time for change. *Evaluation and Programme Planning*, 33, pp. 201–204.
<https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2009.07.014>
- Misik, T. 2021. Fenntartható Fejlődési Stratégia. Eger, p. 74.
- Mochizuki, Y., Fadeeva, Z. (2010): Competences for sustainable development and sustainability: Significance and challenges for ESD. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 11(4): 391–403.
<https://doi.org/10.1108/14676371011077603>

Podger, D.M., Mustakova-Possardt, E., Reid, A. (2010): A whole-person approach to educating for sustainability. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 11(4): 339–352.

<https://doi.org/10.1108/14676371011077568>

Szabados, Y. (2012): Fenntarthatóság a felsőoktatásban – a fenntarthatóságra való oktatás és következményei. *Marketing & Menedzsment* 1-2: 40–51.